

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ в: област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8 Икономика; научна специалност Икономика и управление (селско стопанство)

Автор на дисертационния труд:

ГЕТОАР ЛЮБЕНИЧИ

докторант в задочна форма на обучение към катедра „Икономика“ при Аграрен университет – Пловдив

Тема на дисертационния труд:

„РОЛЯТА НА СУБСИДИИТЕ ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА АГРОБИЗНЕСА В КОСОВО“

Рецензент:

Доц. д-р Минко Атанасов Георгиев, катедра „Икономика“, Аграрен университет Пловдив; област на висше образование: 3.0 Социални, стопански и правни науки; професионално направление: 3.8 Икономика; научна специалност: Икономика и управление, определен за член на научното жури със заповед № РД-16-547/25.06.2020 г. на Ректора на АУ-Пловдив.

1. Кратко представяне на кандидата.

ГЕТОАР ЛЮБЕНИЧИ живее и работи в Република Косово. През 2012 е завършил „Банкиране, финанси и счетоводство“ в ILIRIA College, Косово, придобивайки бакалавърска степен. Отново там, през 2015 г., става магистър по „Банкиране, финанси и счетоводство“. От същата година е асистент в ILIRIA College, като извежда лекции. От 2018 година е записан като докторант в Аграрен университет Пловдив, факултета по икономика, катедра „Икономика“. На 12.03.2020 г. кандидатът – Гетоар Любеничи е предложен на Факултетния съвет на Факултета по икономика, за откриване на процедура по защита на разработения от него дисертационен труд.

2. Актуалност на проблема.

Заглавието е правилно подбрано, а темата е с изключителна степен на актуалност. Това е така, заради дуалистичната същност на субсидиите, както за селското стопанство, така и за икономическата система, въобще. Прави

впечатление, че кандидатът правилно се е ориентиран, по отношение на използваните теоретични рамки. От една страна субсидиите са разгледани, като, вид стимул за създаване на модел на „устойчиво развитие“ на примера на земеделието в Косово. От друга страна, докторантът се позовава на теорията за „външните ефекти“. По този начин, той изказва евентуалните си опасения, затова че субсидията може да доведе до: пазарни деформации; господстващо, монополно положение и концентрация при разпределението и ползването на ресурсите. Напълно в духа с потребността от интеграция на земеделието на Косово, в Общата селскостопанска политика на ЕС, резултатите са отнесени към тези на Общността. В крайна сметка предложените решения са институционални. Някой от тях имат и директно практическо приложение.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Основна цел на изследването е да се направи оценка на потенциала на селското стопанство в Република Косово, през призмата на институционалната подкрепа, която на свой ред, би следвало да доведе нова по добра рамка на устойчивото му развитие. В тази връзка са и предложенията за използване на различни инструменти, съответно - търси се правилното място на субсидиите на едно по-високо – макро равнище, така и точната субсидия – на микро ниво. Правилно са дефинирани, текущите изследователски задачи:

Теоретично е изяснен въпросът за смисъла от държавните интервенции в аграрния сектор. Така не само е поставен фокус върху същността на субсидиите, ролята им върху земеделието, а също, последните са разграничени от държавната помощ.

Показани са достатъчни теоретични знания, включващи Теорията за устойчивото развитие, като правилно е определено, нейното водещо място в изследователското поле на дисертацията.

Адаптацията на методика за изследване, анализ и оценка влиянието на субсидиите върху резултатите в селското стопанство и ролята им за устойчивото му развитие се базира на опростен подход, включващ, сравнителен анализ, методика за оценка на политики, статистическа интерпретация на резултатите и други. Тоест, изследването е извършено систематично. Използваните методи са подходящи за това да се направи връзка между заявените цели и получените резултати. Анализ и оценка на състоянието на потенциала на земеделието в Република Косово е направен от една страна, в темпорален вид, от друга страна в съпоставка със земеделието на останалите членове на ЕС.

Изследването на разпределението на финансовата подкрепа по региони и сектори. Регионалният анализ способства за изясняване, както на локалните, така и на някой специфични предимства свързани със средата, в която оперират стопанските агенти в Косово

Направена е връзка между земеделската специализация и устойчивостта. В случая, регионални особености са взети под внимание, което означава, че са налице задълбочени познания и за проблеми от практически характер. Като естествена

последица са конструирани варианти за подобряване на конкурентоспособността и устойчивостта на различните сектори на земеделието, последните най-често на базата на препоръки, както към земеделците, така и към администрацията в Косово.

При това положение вярвам, че целта и задачите са правилно поставени, а използването на изброените теории и методика, предполагат създаване на единна аналитична връзка и обуславят възможност да се направят обосновани изводи.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е със съдържание от 194 стандартни страници и включва увод, три глави, изводи и препоръки, списък с използвана литература. Дисертацията е представена и с помощта на 47 таблици и 28 фигури. 172 броя са цитиранията на източници с различен научен и емпиричен характер. Считам, че форматът, броят на синтетично представените изследвания са напълно в съответствие с необходимостта от широк обхват и дълбочина на анализа.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

В първа глава са разгледани теоретично същността на устойчивото развитие и моделите за прилагане на субсидии. Направена е връзка между двете доктрини. Разграничени са субсидиите и неправомерната държавна помощ. За изграждането на теоретичната рамка е използвана литература от множество източници. Авторите са анализирани в съответствие с научния стил. Налице е научна дискусия по така поставените въпроси. Дефинициите на използваните в дисертационния труд понятия са в синхрон с предмета му. Може да се направи извод, че избраната методика е последица от теоретичния анализ.

Считам, че първа глава показва достатъчни знания в избраната от докторанта научна област.

Втора глава на дисертационния труд е аналитична. Разгърната е в две основни посоки - политиката на държавните структури за подкрепа в земеделието на Косово и резултатите от използването на различни по тип и характер субсидии. Проведено е изследване за различните области на Косово. Общийт брой на стопанствата е 30. Анкетната карта е във вид, който може да послужи за извлечение на емпирична информация. Използваното сравнение на информация за Косово и такава от ЕС показват действителното положение, представлят проблемите на земеделието в страната.

Считам, че овладените техники за анализ и представяне на научната информация са достатъчни за придобиваната степен.

Трета глава е конструктивна. Тук са представени институционалните възможности за внедряване на политики, които следва да доведат до усъвършенстване на аграрния сектор на Косово. Предложените мерки са конкретни. Логично са представени. Следват ясна траектория между проблемите, получените резултати и необходимите решения. Въз основа на тях могат да се дефинират промени в нормативната уредба. Имат практическа насоченост.

При цитиранията е използван стил APA Използваните цитати са в съответствие със защитаваните тези.

Докторантът може да обработва обеми от данни, които са представени в подходящ вид, като научна информация. Изводите в дисертационния труд следват от получените резултати. Може да се твърди, че някой от тях имат научна стойност. Представени са във вид, от който може да се направи обобщена оценка на дисертационния труд.

6. Приноси на дисертационния труд.

Приносите са формулирани в съответствие с научната етика.

Научни приноси

Твърди се, че:

Първо. На базата на анализ на различни литературни източници, е предложена теоретична рамка за изясняване същността, съдържанието и особеностите на институционалната подкрепа в земеделието.

Съгласен съм, че литературната справка, теоретичната конструкция е подбрана в съответствие с потребността от теоретични доказателства – за оценяваното изследване.

Второ. Въз основа на задълбочено проучване е установен и представен теоретичен модел, изясняващ връзката между устойчивото развитие и субсидиите в аграрния сектор.

Съгласен съм, че е онагледена връзката между теорията за устойчиво развитие и доктрината на субсидиите на примера на Република Косово.

Трето. Селектирана е интегрирана методика за изследване и оценка влиянието на обществената подкрепа върху устойчивото развитие

Съгласен съм, че е налице методика за оценка на влиянието на обществената подкрепа. Изразявам резерви, по отношение на универсалността ѝ, но в същото време заявявам, че е напълно достатъчна за потребностите на защитаваната докторска теза.

Научно-приложни приноси

Твърди се, че:

Първо. Адаптираната методиката за анализ на политики изяснява влиянието на институционалната среда върху е подходяща за устойчивото развитие на земеделието в Косово.

Съгласен съм, че методиката е авторска, а докторантът може да претендира, за това, че благодарение на нея, могат да се построят обосновани изводи, за целия агросектор на Република Косово.

Второ. Обосновани са възможности за подобряване на устойчивото развитие на агробизнеса чрез институционална адаптация.

Съгласен съм с това, че е налице принос по отношение на институционалните възможности за подобряване на средата и в тази връзка, приспособимостта на стопанските агенти.

Трето. Анализът може да бъде използван за усъвършенстване на политиката на Косово в аграрния сектор на страната. Това е така, защото при използваният подход се моделират различни варианти за повишаване на устойчивостта на земеделието на база на отрасловите и структурните особености на сектора.

Съгласен съм, че въз основа на изследването могат да бъдат внедрени съответни ясно обосновани надеждни политики.

7. Критични бележки и въпроси.

В теоретичната част намира ясно място теорията за „външните ефекти“. Тяхната „негативна“ страна обаче е слабо засегната в дисертацията. Едно описание на „субсидиите“, като вид рента или уточняване на някои ефекти свързани с „търсенето на рента“ и възможните концентрации, следващи от тях, биха направили анализа в по-голяма степен реалистичен и критичен.

Таблиците и графиките са представени добре. Не винаги обаче, е налице подробно или поне достатъчно обяснение на автора – каква точно е тезата, която последните следва да докажат. Изводите се разбираят, но изискват повишени усилия при възприемането им.

8. Публикувани статии и цитирания.

Кандидатът е посочил 6 публикации (2 самостоятелни и 4 в съавторство). Всяка от тях е в научно списание и съответства на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България. Докторантът не е посочил да е бил цитиран.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение,

което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително, като присъди на **Гетоар Любеничи** образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност Икономика и управление (селско стопанство)

Дата: *30.07.2020г.*
гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ: .....
(доц. д-р Минко Георгиев)